

դեռ Խորենացին», մինչև որ նյարտութիւնն
յայտնուի բոլորովին. բայց ոչ թէ tale qua-
le, ինչպէս դուք կը կարծէք, այլ ժամանա-
կին պահանջներուն և գիտութեան համա-
ձայն, և այն կէտերուն մէջ միայն, յորս
կրնայ իրաւամբ պաշտպանուիլ, ցոյց տալով
ընդգիմախօսից փաստերու անբաւականու-
թիւնը : Փորձը կ'ուզէ Մոլլատաշը, թող
նորէն կարդայ . 1886 ամի Բալթիկի Ս.
պրակն և 1894 տարուան 198—210 էջե-
րը . Բալթիկի մէջ հրատարակուած « Երկայն
ճառերը » անոնց համար միայն « Մնացին
ձայն բարբառոյ յանապատի », որոնց համար
ամենայն նոր ի նորոյ հնչուած ձայն կամ
կարծիք իբրեւ գրական փաստ, գիտութիւն,
կամ Գուտշմիդի կարծեաց հաստատութիւն
և ընդհանրացումն կը համարուի, կը ծափա-
հարուի . չնայելով որ Գուտշմիդ յամի Տեառն
634—642 թուականին գրուած կը համարի
Խորենացոյ պատմութիւնը . Կարբիէր՝ Ը-թ
դարուն : Անշուշտ վաղը եթէ մէկն թ դա-
րուն վերջերն ևս գրուած ըսէ, չնայելով
դարձեալ անոր արձագանգ պիտի տայ, (ինչ-
պէս անցեալ տարի տուա Գալ . Տէր Մը-
կրտչեանի « Ազաթանգեղոսի պատմութեան
նոր աղբիւրն » գիւտին, զոր պատճ. չիւրջ-
ման այսօր կը հերքէ) : Գալով Մոլլատաշ
դիտողութեան, կը հարցուի . վերջին տարի-
ներս չի հրատարակուեցա՞ն արդեօք Հռ-
դիէ մէջ նոյնպիսի « Երկայն ճառեր », ո-
րոնք ընաւ արձագանգ չի գտան բանասի-
րաց մէջ, և քննադատը ամենեւին չի զբա-
ղեցան անոնցմով, « և զուցէ գտնուեցան ալ
(ոմանք), որ . . . սառնասրտութիւն ցոյց
տուին » . ընդհակառակն Բալթիկի մէջ հրա-

տարակուածներն՝ ողջիս մեծամասնութեան
քով և գիտնական քննադատութեանց մէջ
իսկ արձագանգ գտան և նպաստեցին Խո-
րենացոյն աղբիւրաց ուսումնասիրութեան :
Կերեւի թէ Ն. Մառի վերջին գրութիւնը
Մոլլատաշ դեռ ուշով կարդացած չէ,
յորում պիտի տեսնէ՝ թէ ոչ Գուտշմիդի
և ոչ իսկ Ս. Կարբիէրի ցուցմունքն հիմնա-
ւոր դատուած են : Թողով այս կէտս, կը-
սենք Մոլլատաշն, թէ Բալթիկի արդէն գրով
ցոյց տուած է Խորենացոյ մասին իւր հա-
մոզումն և բռնած ուղղութիւնը, որով և կըր-
նայ զէթ իբրեւ անոր պաշտպան՝ արդիւնը
ներ ունեցած ըլլալ ժամանակին, օտար և
ազգային քննադատներու հարուածներուն՝
փոխադարձ զիտնական հարուածներ տալով :
Բայց Հռոդէս ի՞նչ ըրած և գրած ունի իւր
կողմանէ մինչև ցայսօր, ի՞նչ գրօյլ կը ծա-
ռայէ, և ի՞նչ որով կարծիք յայտնած է Խո-
րենացոյ և Մար Աբասայ մատենի մասին :
Այս դեռ շատ տարտամ է և շատ մեկնու-
թեանց կը կարօտի : Մինչև հիմակ Հռոդէս
թերթերուն մէջ օտարաց կարծիքները միայն
կարդացիք : Եթէ Մոլլատաշ ստուգիւ հօւ-
մագուած է Խորենացոյ անվանութեան,
թող յատուկ քննադատականով մի որդակի
ցոյց տայ իւր կարծիքը, որով օսեման մի
գծէ Հայոց պատմագրութեան ժամանակին .
և մենք այն ատեն, և մեզ հետ ուրիշներ ևս,
աւելի կարեւորութիւն պիտի տանք իւր ը-
սածներուն, և խօսիմք ըստ արժանւոյն : Մեր
այս առաջարկն եթէ ընդունի Մոլլատաշ, Մար
Աբասայ նոր գիւտին առթիւ Հռոդիէ և Բալ-
թիկի մէջ յսկամայս ծագած միջադէպն
բոլորովին անօգուտ անցած պիտի չլինի :

Խ

Ո Ւ Ղ Ղ Ե Լ Ի Ք

Յանուար ամսաթերթին մէջ (էջ 30) վրիպակաւ գրուած էր հանդէպ Պ.
Միքայէլ-Գրիգոր Սափարեանի և Պ. Յարութիւն Մինասեանի, ուսանողք
երկրաչափ-ձաշտարապետութեան, փոխանակ դնելու՝ Բժշկոյրքեան :